

Ως τότε οι εργαζόμενες τάξεις θα πληρώνουν τον λογαριασμό;

Το κεντρικό πολιτικό άρθρο του φύλλου 31 της εφημερίδας “Κόκκινο Νήμα” που κυκλοφορεί”

Ακραία καιρικά φαινόμενα, ενεργειακή κρίση, πληθωρισμός, εξοπλισμοί και πολεμικές προετοιμασίες, κοινοβουλευτική αυταρχία, διαρκής λιτότητα, «επιτελικό» κράτος

Ο νεοφιλελευθερισμός αναδύθηκε στις αρχές της δεκαετίας 1980-’90 με την υπόσχεση της ευημερίας, η οποία θα προέλθει από την ανάδειξη της αγοράς (και της αόρατης χειρός της) σε γενικό ρυθμιστή των οικονομικών και κοινωνικών ισορροπιών. Η δεύτερη μεγάλη υπόσχεση ήταν η διεθνής «ειρήνη και συνεργασία» και το «ελεύθερο εμπόριο», που θα εγκαθιδρύονταν με την «παγκοσμιοποίηση» ύστερα από τη νίκη των δυτικών ιμπεριαλιστών συμμάχων εναντίον του Ανατολικού στρατοπέδου. Από τις δύο αυτές μεγάλες υποσχέσεις δεν έχει μείνει απολύτως τίποτε: έχουν καταρρεύσει ολοσχερώς και με πάταγο. Στη θέση των μεγάλων αφηγήσεων, που η διεθνής οικονομική και πολιτική συγκυρία των χρόνων μέχρι και την κρίση του 2008 ευνοούσε και που έδιναν στον νεοφιλελεύθερο καπιταλισμό τη δυνατότητα να είναι ηγεμονική πολιτική, τώρα έχουμε την ωμή επιβολή: όταν οι συνθήκες δεν επιτρέπουν στις μεγάλες υποσχέσεις να έχουν στοιχειώδη αξιοπιστία και άρα η ιδεολογική ηγεμονία χρεοκοπεί, αναδεικνύεται ο ωμός χαρακτήρας της κυριαρχίας. Και στο έδαφος της ωμής κυριαρχίας αναδύονται ο ιμπεριαλιστικός κυνισμός και το «επιτελικό» κράτος της ακραίας κοινοβουλευτικής αυταρχίας, που -καθόλου τυχαία- θυμίζουν «παλιές εποχές».

Ο κόσμος του ύστερου νεοφιλελευθερισμού είναι ο κόσμος των συχνών-διαδοχικών κρίσεων. Που είναι απρόβλεπτες μόνο με την έννοια ότι δεν γνωρίζουμε πότε θα έρθουν ενώ είναι μαθηματικά βέβαιο ότι θα έρθουν, ακολουθώντας η μια την άλλη, και μάλιστα με μεγάλη συχνότητα. Ο κόσμος του ύστερου νεοφιλελευθερισμού είναι κόσμος διαρκών κινδύνων· τον χαρακτηρίζει η δομική ανασφάλεια και η διαρκής επικινδυνότητα. Σε αυτόν τον κόσμο η αισιοδοξία υπάρχει μόνο για τα χρηματιστήρια, τα κέρδη, τα μερίσματα και τους τόκους. Για την απέναντι πλευρά, των εργαζόμενων τάξεων, ισχύει η γνωστή ρήση του Τσόρτσιλ: «η μόνη υπόσχεση που μπορώ να δώσω είναι ιδρώτας και αίμα». Αυτή η «υπόσχεση» δεν μπορεί βέβαια να διατυπωθεί, υλοποιείται όμως με πλήρη συνέπεια:

Για όσους/ες ζουν από τη δική τους εργασία κι όχι από την εργασία των άλλων απαιτείται όλο και περισσότερος «ιδρώτας», κυριολεκτικά και μεταφορικά, για μια όλο και λιγότερο αξιοβίωτη ζωή: καθήλωση εισοδημάτων, εργασιακή ανασφάλεια, ανεργία μεταμφιεσμένη κατά το μεγαλύτερο μέρος της σε «ευέλικτη απασχόληση», φτώχεια και κοινωνική δυστυχία σε διευρυνόμενη κλίμακα, διαρκώς αυξανόμενα κόστη από τις κρίσεις του μακρού ιστορικού χρόνου που ξεσπούν (ακραία καιρικά φαινόμενα, πανδημίες, γενική αύξηση της νοσηρότητας κ.λπ.) και παράγουν τα αποτελέσματά τους σε συνθήκες υποβάθμισης ή και διάλυσης των κοινωνικών υποδομών.

Για τους ίδιους αυτούς, όχι γενικευμένα αλλά όλο και πιο συχνά, ο κίνδυνος ενός «φόρου αίματος» έρχεται όλο και πιο κοντά: πολεμικές εστίες που φυτρώνουν σαν τα μανιτάρια στο έδαφος της κρίσης της «παγκοσμιοποίησης», δηλαδή της έντασης των ιμπεριαλιστικών ανταγωνισμών και της ιμπεριαλιστικής ωμότητας, βαρύς φόρος αίματος για τους/τις πρόσφυγες/ισες και μετανάστες/στρίες (που είναι η μοναδική απαγορευμένη «ροή» διεθνώς και επιτηρείται πιο δρακόντεια ακόμη και από το τράφικινγκ και τη διακίνηση ναρκωτικών), βαρύς φόρος δημόσιων πόρων για να τρέφεται το τέρας των πολεμικών εξοπλισμών και του милитарισμού.

Παγκόσμιο πόλεμο, με την έννοια μιας γενικευμένης πολεμικής αναμέτρησης, δεν έχουμε – τουλάχιστον όχι ακόμη. Όμως η άρρητη «υπόσχεση» για αίμα και δάκρυα αναδεικνύεται σε ουσιαστικό «προγραμματικό» άξονα του ύστερου νεοφιλελευθερισμού και σε γενικευμένη κατάσταση για τις εργαζόμενες τάξεις – με τις αυτονόητες εθνικές «ταχύτητες» όσον αφορά την ένταση, το βάθος και τις μορφές.

Η «Ελπίδα» και το «επιτελικό» κράτος

Δεν θα μπορούσε να υπάρξει πιο «σατανικός» ευφημισμός» από την ονομασία «Ελπίδα» για το τελευταίο κύμα χιονιά που έπληξε με πρωτοφανή σφοδρότητα περιοχές της νότιας, κεντρικής και ανατολικής Ελλάδας. Και δεν θα μπορούσε να υπάρξει πιο ειρωνικός χαρακτηρισμός από το «επιτελικό» για το νεοφιλελεύθερο κράτος, που παρέλυσε και κατέρρευσε με τρόπο εντυπωσιακό. Αν όμως το πρώτο ήταν μια ατυχής έμπνευση των μετεωρολόγων, το δεύτερο δεν είναι προϊόν κάποιου «ατυχήματος» αλλά συστηματικά εφαρμοζόμενης πολιτικής. Το επιτελικό κράτος «δεν έτυχε αλλά πέτυχε», με άλλα λόγια έχει φτιαχτεί για να αποτυγχάνει! Να αποτυγχάνει βέβαια όχι παντού, αλλά «εκεί που πρέπει»: στην προστασία και την αναπαραγωγή της ζωής των εργαζόμενων τάξεων. Και να ανασυγκροτείται κάθε φορά, με αυτοκριτικές, συγγνώμες και σύσταση επιτροπών για τον «εντοπισμό και την απόδοση ευθυνών», για να αποτύχει ξανά με μαθηματική βεβαιότητα. Εκεί που το «επιτελικό» κράτος δεν ανέχεται αποτυχίες, είναι στην αναπαραγωγή των όρων της ακραίας λιτότητας, στην πολιτική κυριαρχία των δυνάμεων που «εγγυώνται» τη συνέχεια του νεοφιλελευθερισμού και στην πειθάρχηση των εργαζόμενων τάξεων και της νεολαίας, με λίγα λόγια στην αναπαραγωγή των όρων της καπιταλιστικής κερδοφορίας και κυριαρχίας.

Το «επιτελικό» κράτος απέτυχε όχι επειδή ήθελε να αποτύχει, αλλά επειδή είναι αυτό που είναι, ή μάλλον που έγινε, και γι' αυτό ήταν αναπόφευκτο να αποτύχει. Για να θυμηθούμε από πού ξεκινήσαμε: για να γίνει «επιτελικό», το νεοφιλελεύθερο κράτος

έπρεπε να γίνει πρώτα «λιγότερο». Το κράτος είναι κακός επιχειρηματίας, έλεγαν οι νεοφιλελεύθεροι· και, επιπλέον, η ανάμιξή του στα ζητήματα του επιχειρηματικού τομέα κάνει κακό και δημιουργεί «στρεβλώσεις». Η πρώτη περίοδος και η πρώτη πράξη «χειραφέτησης» του αστικού κράτους από τις κείνσιανές και κατά τους πιο θερμόαιμους «σοβιετικές»... στρεβλώσεις ήταν να πάψει να είναι επιχειρηματίας και να πάψει να επεμβαίνει στον ιδιωτικό τομέα. Για να μιλήσουμε με ελληνικά παραδείγματα, αυτό σήμαινε ο ΟΤΕ, η ΔΕΗ και οι υπόλοιπες ΔΕΚΟ (και γενικά οι δημόσιες επιχειρήσεις) να ιδιωτικοποιηθούν σε αλληπάλληλα κύματα. Ανεξάρτητα από άλλες συνέπειες, αυτό σημαίνει ότι το κράτος χάνει οποιοδήποτε δικό του μοχλό παρέμβασης στην παραγωγή προϊόντων (αγαθών και υπηρεσιών) που αφορούν στην αναπαραγωγή των εργαζόμενων τάξεων: όταν η ΔΕΗ είναι ιδιωτικοποιημένη δεν μπορείς να κρατήσεις χαμηλά τις τιμές του ρεύματος – μπορείς μόνο να ασκήσεις μια ανεπαρκέστατη πολιτική επιδοτήσεων. Ενώ αποσυρόταν σαν «κακός επιχειρηματίας» από την παραγωγή προϊόντων που αφορούν άμεσα ή έμμεσα την αναπαραγωγή των εργαζόμενων εργαζόμενων τάξεων αναθέτοντάς τα στην αγορά, ενώ παραχωρούσε τον έναν μετά τον άλλον τους πραγματικούς μοχλούς παρέμβασης, το νεοφιλελεύθερο κράτος προσποιήθηκε ότι θα ελέγχει την αγορά συστήνοντας τις περιβόητες Ανεξάρτητες Αρχές (στην κεφαλαιαγορά, τις τηλεπικοινωνίες, την ενέργεια, τις μεταφορές κ.λπ.). Αυτές οι Αρχές αποδείχτηκαν πράγματι ανεξάρτητες – αλλά όχι από τον ιδιωτικό τομέα που υποτίθεται εποπτεύουν, αλλά από το... κράτος. Για να μιλήσουμε εδώ με διεθνή παραδείγματα, οι περιβόητοι οίκοι αξιολόγησης του χρέους έδιναν τον ανώτερο βαθμό αξιολόγησης (AAA) σε εταιρείες (όπως η Enron), τράπεζες (όπως η Lehman Brothers) ή και κράτη (όπως η Ελλάδα) που «ξαφνικά» χρεοκόπησαν, ενώ οι «ανεξάρτητες» κεντρικές τράπεζες δεν πήραν «μυρουδιά» από την επερχόμενη κρίση του 2008 ούτε λίγες μέρες πριν ξεσπάσει...

Ωστόσο, η πιο καταστροφική φάση του νεοφιλελεύθερου μετασχηματισμού του αστικού κράτους είναι η ύστερη, που είναι σε πλήρη εξέλιξη. Είναι η φάση ιδιωτικοποίησης του καθαυτό

«κοινωνικού κράτους» (της κοινωνικής ασφάλισης και της δημόσιας παιδείας), των δημόσιων υποδομών (όχι μόνο της ΔΕΗ, αλλά και του ΑΔΔΜΗΕ) αλλά και των διοικητικών υπηρεσιών του κράτους! Είναι αυτή η τελευταία φάση που εξελίσσεται ραγδαία στην Ελλάδα επί κυβέρνησης της ΝΔ.

Αυτό το κράτος, άξιο τέκνο μιας μακρόχρονης συστηματικής διαδικασίας από κόστη και ευθύνες που αφορούν την αναπαραγωγή των εργαζόμενων τάξεων είναι εξ ορισμού ανίκανο να τις προστατεύσει από τα ακραία καιρικά φαινόμενα. Έχοντας παραχωρήσει όλες τις δικαιοδοσίες στις δυνάμεις της αγοράς, έχοντας κάνει ακόμη και την κεντρική διοίκηση «σουρωτήρι» ιδιωτών υπεργολάβων, ιδιωτικοποιώντας όχι μόνο την κοινωνική ασφάλιση αλλά και τις διοικητικές υπηρεσίες του ΕΦΚΑ που εκδίδουν συντάξεις, δεν έχει όχι μόνο μοχλό αλλά ούτε και διάθεση παρέμβασης.

Γι' αυτό το «επιτελικό» κράτος, η ευθύνη θα ανήκει πάντα στους άλλους (στην κάθε Αττική οδό κατά περίπτωση) αλλά κυρίως στους πολίτες. Δεν θα έχει δυνατότητα να σβήσει τις πυρκαγιές, αλλά θα τους ειδοποιεί εγκαίρως να φύγουν μακριά από τα καμένα τους σπίτια. Δεν θα μπορεί να ανοίξει τις οδικές αρτηρίες γιατί δεν έχει τα μέσα, αλλά θα φροντίσει την επόμενη φορά να ειδοποιηθούν εγκαίρως να μείνουν σπίτια τους ώστε να μη λάμψει ξανά η αδυναμία του να κρατήσει τους δρόμους ανοιχτούς. Και ούτω καθεξής...

Και ποιος (θα) πληρώνει μονίμως τα «σπασμένα»; Οι εργαζόμενες τάξεις, που θα πληρώνουν διαρκώς όχι μόνο τα άμεσα κόστη από τη συστηματική διάλυση του κοινωνικού κράτους, αλλά και τα έμμεσα αλλά εξίσου πραγματικά κόστη από «ξαφνικές» καταστροφές. Η πολυποίκιλη ιδιωτικοποίηση του κράτους συνεπάγεται την «ιδιωτικοποίηση» του κόστους αναπαραγωγής των εργαζόμενων τάξεων! Αλλά αυτό δεν είναι πλέον υπόθεση του «επιτελικού» κράτους, είναι υπόθεση της αγοράς. Το «επιτελικό» κράτος θα διατηρήσει μόνο έναν ισχυρό βραχίονα επιδοτήσεων κρατικής φιλανθρωπίας προς τους κατά περίπτωση «αναξιοπαθούντες» που φτάνουν στα όρια της επιβίωσης.

Ο καπιταλισμός ξαναγυρνάει στις παραδόσεις της βρετανικής του μήτρας όπως περιγράφονται από τον Μαρξ στο «Κεφάλαιο»: στις κρατικές πολιτικές διαχείρισης του παουπερισμού (της ακραίας φτώχειας). Και οι εργαζόμενες τάξεις θα πρέπει να μαθητεύσουν στην «ανθεκτικότητα». Το ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας θα χρηματοδοτήσει με δημόσιους πόρους την ανθεκτικότητα των επιχειρήσεων, αλλά οι εργαζόμενες τάξεις οφείλουν να «αυτοχρηματοδοτηθούν» και το διευρυνόμενο κενό των εισοδημάτων τους να το καλύψουν με την αρετή της καρτερικότητας...

Ως πότε;

Ως πότε όμως; Αυτό το ως πότε θα είναι άνευ πολιτικού νοήματος αν είναι απλώς μια κραυγή αγωνίας. Θα ήταν πελώρια αυταπάτη αν υπέκρυπτε κάποιου είδους προσδοκία ή έκκληση προς το «επιτελικό» κράτος να αρθεί «στο ύψος των περιστάσεων και να ανταποκριθεί στα καθήκοντά του». Το ερώτημα «ως πότε» πρέπει να τεθεί και να γίνει απόπειρα να απαντηθεί στο πλαίσιο της Αριστεράς, του εργατικού κινήματος και των κινημάτων αντίστασης. Η ωμή πραγματικότητα των συχνών κρίσεων, της διαρκούς ανασφάλειας, της αιώνιας λιτότητας και του «επιτελικού» κράτους, του συνώνυμου της κοινωνικής αναλγησίας και του κρατικού αυταρχισμού, επιβάλλουν γενικό (ανα)στοχασμό. Οι κίνδυνοι είναι τεράστιοι και οι θύλακοι απλής αναπαραγωγής της Αριστεράς καταστρέφονται ο ένας μετά τον άλλον. Δεν υπάρχει θύλακος για να κρυφτεί ή να προστατευτεί κανείς απέναντι στις απειλές που συσσωρεύονται και εντείνονται. Οι μνήμες, οι συνήθειες και τα όπλα της κοινωνικής διαπραγμάτευσης χάνουν σε μεγάλο βαθμό τη χρησιμότητά τους όταν η κοινωνική διαπραγμάτευση καταργείται με τα διατάγματα του Χατζηδάκη και τα ορκ του Χρυσοχοϊδή και του Θεοδωρικάκου. Σε ένα κόσμο όπου το άδικο έγινε νόμος με τον πλέον ωμό και συστηματικό τρόπο, η απείθεια και η ανυπακοή περνούν πλέον σε πρώτο πλάνο. Ό,τι χάθηκε δεν θα ανακτηθεί παρά με σκληρούς αγώνες. Και με θυσίες. Διότι οι θυσίες είναι πάντα μέτρο της σκληρότητας της ταξικής αντιπαράθεσης. Οι εργαζόμενες τάξεις,

τα κινήματα αντίστασης και η Αριστερά θα αναγκαστούν πράγματι να μαθητεύσουν υποχρεωτικά στην ανθεκτικότητα. Όχι όμως στην ανθεκτικότητα του να υπομένουν τις κακουχίες, τις προσβολές και τις καταστροφές που συσσωρεύει ο ύστερος νεοφιλελεύθερος καπιταλισμός με τη λογική «θα τα βολέψουμε όπως-όπως», αλλά στην ανθεκτικότητα που επιβάλλει η σκληρότητα της αντιπαράθεσης με τις δυνάμεις και τους πολιτικούς εκπροσώπους του κεφαλαίου.

Στο ανοδικό κύμα του συσχετισμού δύναμης, στα μεταπολεμικά χρόνια των δημοκρατικών – κοινωνικών κατακτήσεων και του «κοινωνικού κράτους», οι κατακτήσεις αποτέλεσαν «συνόψιση» και αποτέλεσμα του ταξικού συσχετισμού δύναμης και των ιδιαίτερων μεταπολεμικών συνθηκών. Στη σημερινή συγκυρία, το ναδίρ του μακρού κύματος της απώλειας των κατακτήσεων και της υποχώρησης, οι κατακτήσεις δεν θα ανακτηθούν με την ψυχολογία του *business as usual*, της στερεότυπης επανάληψης και της ελάχιστης προσπάθειας. Τώρα πρέπει να θυμηθούμε την παλιά αρχή πως «οι μεταρρυθμίσεις είναι πάρεργο της επανάστασης». Όχι για να αναδιπλωθούμε σε ένα ιδεολογίζοντα αναχωρητισμό και σεχταρισμό, αλλά για να συνειδητοποιήσουμε ότι θα απαιτηθούν σκληροί μαζικοί αγώνες για να ανακόψουμε τον οδοστρωτήρα ου ύστερου νεοφιλελευθερισμού και ανοίξουμε ξανά τους δρόμους των κοινωνικών κατακτήσεων. Πρέπει να ενώσουμε το ριζοσπαστικό και επαναστατικό πνεύμα με την ικανότητα να συσπειρωνόμαστε μαζικά στη μάχη. Ούτε η συμφωνία στην επαναστατική πολιτική είναι προαπαιτούμενο για τις κοινές μάχες ούτε οι κοινές μάχες από μόνες τους αρκούν. «Στριμωγμένοι στα σκοινιά» της ταξικής πάλης, πρέπει -και θα υποχρεωθούμε από τα πράγματα- να ανακαλύψουμε ξανά τις επίκαιρες μορφές συνδυασμού του ενιαίου μετώπου και της επαναστατικής στρατηγικής. Όχι το ένα εναντίον του άλλου ή σαν υποκατάστατό του, ούτε καν το ένα δίπλα στο άλλο, αλλά τη σύνθεσή τους σε μια ενιαία πολιτική.

**Η κτηνωδία
των pushbacks**

Μ. Αυγουστάτος, σελ. 4

ΚΟΚΚΙΝΟ νήμα

**Προς διετία μαζικών
πλειστηριασμών το 2022-23**

Σ. Φαζάκης, σελ. 7

Ακραία καιρικά φαινόμενα, ενεργειακή κρίση,
πληθωρισμός, εξοπλισμοί και πολεμικές προετοιμασίες,
κοινοβουλευτική αυταρχία, διαρκής λιτότητα

Ως πότε οι εργαζόμενοι θα πληρώνουν τον «λογαριασμό»;

**Το νέο τερατούργημα
Χατζηδάκη για τον ΕΦΚΑ**
Χρ. Βαγενάς, σελ. 10

**Μισογυνισμός
στην εκπαίδευση**
Αθ. Σκορπά, σελ. 13

